

Pensions at a Glance: Public Policies across OECD Countries 2005 Edition

Summary in Czech

Důchody OECD na první pohled: Veřejná politika v zemích OECD Vydání 2005

Přehled v českém jazyce

V posledních letech proběhla v zemích OECD vlna penzijních reforem. Tyto změny byly motivovány zejména obavami o *finanční dlouhodobou udržitelnost* penzijních systémů v kontextu stárnoucí populace. Detailní pohled na penzijní systémy odhaluje komplikované struktury a pravidla, které ztěžují srovnání penzijních a příjmových režimů. Nicméně sdílení zkušeností s penzijní reformou a jejím dopadem poskytuje pro politiky cenné informace.

Zpráva ukazuje, jak velký důchod mohou lidé, kteří nyní začínají pracovat, očekávat při odchodu do důchodu. Tato analýza odpovídá na řadu politických otázek. Chrání penzijní systémy proti chudobě? Jsou finančně dlouhodobě udržitelné? Jak postupují u lidí s nízkými příjmy nebo přerušným zaměstnáním? Zpráva je první v sérii, která se objeví každé dva roky. Budoucí vydání se budou věnovat i posouzení dopadu penzijních reforem.

Tato zpráva ukazuje směr, kterým se penzijní systémy ubírají. Celoplošná srovnání odhalují různorodost v poskytování důchodů v zemích OECD. Analýza uvedená v této zprávě zahrnuje všechna povinná penzijní schémata, nejen veřejné penzijní systémy, ale i všechny povinné soukromé penze. Rovněž zkoumá zachytné sítě pro lidi vyššího věku a bere v úvahu daňové rozdíly jak u jednotlivých zemí, tak i mezi pracujícími a důchodci. Tato zpráva tedy poskytuje kompletní obrázek odvodového systému napříč generacemi a v jejich rámci a tím i *sociální adekvátnost* penzijních systémů. Penzijní programy mají dva hlavní cíle. Prvním je přerozdělování příjmu na důchodce s nízkými příjmy a ochrana před bídou ve stáří. Druhým je pomoc pracujícím zachovat si životní úroveň v důchodu náhradou příjmu za práci na přiměřené úrovni. Většina zemí dodržuje ve své celkové penzijní politice oba cíle, velké rozdíly však existují ve vyvážení důrazu, který je kladen mezi oběma jednotlivými cíli.

Tato zpráva ukazuje, že pracující s průměrnými výdělků v zemích OECD mohou očekávat, že jejich penze po zdanění se bude pohybovat těsně pod 70 % jejich výdělků po zdanění. K zemím s nejnižší *čistou výší náhrad* patří Irsko a Nový Zéland, které mají pouze základní penzijní schémata a čistá výše náhrad nedosahuje 40 %. Ve Spojeném království a Spojených státech je čistá výše náhrad poněkud vyšší, kolem 50 %.

Pracující s nízkými příjmy v zemích OECD, které se pohybují na polovině průměrných mezd dostanou čistou výší náhrad v průměru kolem 85 %. Ale penze pro chudé pracující jsou v některých zemích velmi nízké. V Německu, Mexiku, Slovenské republice a Spojených státech představují penze se záchytnou sítí u osob pracujících po celou dobu necelou čtvrtinu průměrných mezd v rámci celé ekonomiky.

Některé země usilovaly o těsnější *propojení příspěvků a dávek*. Například v Itálii, Polsku a Maďarsku byly prvky přerozdělování penzijních systémů téměř eliminovány. Jestliže penzijní systém neprovádí přerozdělování chudším lidem, pak v důchodových příjmech bude obvykle hrát významnější roli zajištění programu na zjišťování prostředků k dosažení obživy se záchytnou sítí.

Všechny země OECD mají pro starší lidi určitou formu *záchytné sítě*. Obvykle jde o programy na zjišťování prostředků k dosažení obživy. Průměrná minimální důchodová dávka u osob pracujících po celou dobu v zemích OECD se pohybuje pod 29 % průměrných výdělků.

Tato zpráva ukazuje, že osobní *daňový systém* hraje významnou roli při podpoře ve stáří. Důchodci často neplatí příspěvky na sociální zabezpečení a vzhledem k tomu, že osobní daně z příjmu jsou progresivní, průměrná daňová sazba důchodu je typicky nižší než daňová sazba pracovního příjmu. Kromě toho poskytuje většina systémů daně z příjmu zvýhodnění buď důchodovým příjmům nebo důchodcům tím, že starším lidem poskytuje další příspěvky nebo půjčky.

Čistá výše náhrad u průměrných výdělků je o 22 % vyšší než hrubá výše náhrad (průměr za země OECD). Dopad daní a příspěvků na osoby s nízkými výdělků je však více tlumen než v průměru, jelikož platí méně na daních a příspěvcích než pracující osoby s vyššími příjmy. Rozdíl mezi hrubou a čistou výší náhrad u nízkopříjmových skupin je v průměru 17 %.

Většina zemí upouští od daňových úlev u bohatších důchodců. Dvě výjimky však tvoří Německo a Spojené státy. Poskytují daňové úlevy v celém příjmovém rozsahu (i když se tato situace v Německu mění).

Úprava v proplácení penzí s cílem podchytit změny nákladů nebo životní úrovně – „*indexace*“ –, byla po dlouhou dobu ústředním tématem debaty o finanční dlouhodobé udržitelnosti penzijních systémů. Prakticky všechny země OECD nyní dávají penze do souvislosti se spotřebitelskými cenami. Přesto však některé země upravují penze v souladu s průměrnými výdělků, což může stát o 20 % více než penze upravené podle cen.

Souvisejícím prvkem je „*valorizace*“: úprava dřívějších výdělků z titulu změn v životní úrovni mezi dobou, kdy se na penzijní nároky vydělává a dobou, kdy se nárokují. Až donedávna se valorizaci věnovalo mnohem méně pozornosti než indexaci i přes její významný dopad na penzijní dávky.

Většina zemí OECD přehodnocuje dřívější výdělky v souladu s růstem výdělků v rámci celé ekonomiky. Existuje však několik výjimek – Belgie, Francie, Korea a Španělsko, kde jsou dřívější výdělky valorizovány s ohledem na ceny. Mzdy obvykle rostou rychleji než ceny, takže valorizace cen vede k výrazně nižší výši náhrad než valorizace výdělků. Cenová valorizace u osoby pracující po celou dobu by mohla vést k penzi, která bude v rámci mzdové valorizace o 40 % nižší.

Penzijní bohatství – stávající hodnota budoucího toku proplácených penzí, je nejkomplexnějším ukazatelem penzijních příslibů. Bere v úvahu úroveň, ve které jsou penze propláceny, věk, ve kterém mají lidé nárok na důchod, průměrnou délku života lidí a způsob, jakým jsou penze upravovány po odchodu do důchodu s ohledem na růst mezd nebo cen. Lucembursko má nejvyšší penzijní bohatství na pracujícího s průměrnými výdělky, kdy u mužů má penze hodnotu 18násobku průměrných výdělků a u žen téměř 22násobku (z důvodu vyšší průměrné délky života žen) To odpovídá částce 587 000 USD v době odchodu do důchodu, téměř trojnásobku průměru v zemích OECD. Nejnižší penzijní bohatství u osoby s průměrnými výdělky při nalezení práce je v Irsku, Mexiku, Novém Zélandu, Spojeném království a Spojených státech, kde penze činí méně než šestinásobek průměrných výdělků. Samozřejmě lidé v těchto zemích, pokud pracovali, často přispívali do penzijních systémů méně, proto skutečnost, když o nich hovoříme jako o méně „štědrých“ než v jiných zemích, které slibují důchodcům větší penzijní bohatství, může být zavádějící.

Věk, ve kterém vzniká nárok na důchod ve většině zemí OECD činí 65 let. Na Islandu, v Norsku a ve Spojených státech je normální důchodový věk 67 let. Důchodový věk pod 65 let je v České republice, Francii, Maďarsku, Koreji, Slovenské republice a Turecku. Francie má při výdělcích mezi 75 a 200 % průměru hrubou výši náhrad pod průměrem OECD. Penzijní bohatství však překračuje průměr OECD, jelikož důchodový věk v 60 letech je poměrně nízký a průměrná délka života je poměrně dlouhá.

Dopad rozdílů v *průměrné délce života* na penzijní bohatství je dosti velký. Vycházíme-li z předpokladu, že jiné věci jsou stejné, pak země s nízkou průměrnou délkou života – Maďarsko, Mexiko, Polsko, Slovenská republika a Turecko – by si mohly dovolit proplácet mužům o 10 % vyšší důchod než země s průměrnou úmrtností OECD (například Německo, Itálie a Spojené království). Naopak delší průměrná délka života zvyšuje zátěž na penzijní systém. U mužů je penzijní bohatství téměř o 8 % vyšší při úmrtnosti pěti zemí s nejdelší průměrnou délkou života, k nimž patří Japonsko, Island, Norsko, Švédsko a Švýcarsko.

© OECD 2005

Tento přehled není oficiálním překladem OECD.

Reprodukce tohoto Přehledu je povolena, jsou-li uvedena autorská práva OECD a název původní publikace.

Vícejazyčné přehledy jsou překlady výtahů z publikací OECD původně publikovaných v angličtině a francouzštině.

Jsou zdarma k dispozici v internetovém knihkupectví OECD
www.oecd.org/bookshop/

Více informací získáte na Odboru pro legislativu a překlady při OECD,
Ředitelství pro veřejné záležitosti a komunikaci.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Navštivte naši internetovou stránku www.oecd.org/rights/

